

Oprichting CDA

Of de spreker de bijeenkomst 'op gepaste wijze' wilde afsluiten? Piet Steenkamp, de man die KVP, ARP en CHU aan elkaar praatte, verschoot in 1972 zichtbaar van kleur. Een dankgebed, als afsluiting van een politieke bijeenkomst, naar goed reformatorisch gebruik? Dat was zelfs Steenkamp te veel. Van z'n stuk gebracht keek hij de voorzitter vragend aan. Die keek, als protestant, even vragend terug.

Op 11 oktober 1980 werd officieel het Christen Democratisch Appèl opgericht. Het betekende niet alleen een fusie van drie christelijke partijen, maar ook de fusie van drie verschillende culturen. Deze verschillende 'bloedgroepen' bleven in de praktijk ook na de oprichting van het CDA een rol spelen. De verschillen beperkten zich niet tot de tegenstelling Rome en Reformatie. Een beetje kenner rook op afstand of hij te doen had met een hervormde of een gereformeerde. Wie die verschillen wilde zien, moest op dinsdagochtend naar het oude gebouw van de Tweede Kamer, waar de fracties de Kamerweek voorbereidden. De KVP-fractie verzamelde zich op de tweede verdieping ('het dichtst bij de hemel'), de ARP op de begane grond ('om het Koninkrijk Gods op aarde vorm te geven') en de CHU-fractie op een tussenverdieping. Tegen de middag gingen de kelners vanuit de Koffiekamer de fractiekamers langs. Op de grote dienbladen kon je zien waarheen: bier voor de KVP, jenever naar de AR-percelen, sherry en witte wijn voor de CHU.

Voor de buitenwereld werden die verschillen tot een karikatuur: de ontspannen katholieken, vertrouwend op de macht van het getal, tegenover de principiële antirevolutionaire 'mannenbroe-

ders' met ertussenin de gemoedelijke christelijk-historischen, wars van scherpslijperij. Maar verschillen waren er wel degelijk. Voortkomend uit uiteenlopende tradities, wortelend tot diep in de historie. Het maakt nogal wat uit of je de mens ziet als een 'sociaal wezen, aangelegd tot samenwerking met anderen' dan wel als 'gevallen zondaar'. Ben je er in de politiek om 'de genade een handje te helpen' of om 'ongebondenheid der mensen te bedwingen'? Gaat het om de 'ere Gods' of mag je met al wat minder tevreden zijn?

Iedere bloedgroep was herkenbaar aan haar eigen drankjes

De KVP was een typische emancipatiepartij. Het wegwerken van de achterstellingen vergde een massief, eensgezind optreden, dwars door alle interne sociale, regionale verschillen heen. Aan de CHU liet nog heel lang aflezen het gemak waarmee de 'hoge heren met dubbele namen' zich binnen de Nederlandse natie bewoog. Op congressen van de aan vorst en vaderland gehechte CHU werd met oranje vlaggetjes gestemd. De antirevolutionairen, van oorsprong gericht op de gereformeerde 'kleine luyden', begonnen steevast hun vergaderingen met Bij-

bellezing en gebed om er daarna ook onderling stevig tegenaan te gaan. Zo zeer dat hun eigen voormannen het soms over 'luide kleinen' hadden. Alles kreeg al gauw een principiële tintje.

Mede onder invloed van de oecumene in de jaren zestig en zeventig groeiden de christendemocraten langzaam naar elkaar toe. Maar het heeft het CDA ook na de fusie van 1980 hoofdbrekens gekost om de verschillen te overbruggen. Zeker toen de bloedgroepen zich binnen het ene CDA profileerden. Wat aanvankelijk een middel was om herkenbaar te blijven tegenover de eigen (katholieke, gereformeerde of hervormde) achterban, werd al snel een methode om alsnog een voet tussen de deur te krijgen: 'Er moet nog een CHU'er in', 'het katholieke zuiden is ondervertegenwoordigd'. Het was vanzelfsprekend dat tegenover een katholieke premier (Lubbers) een protestantse fractievoorzitter (De Vries en Brinkman) opereerde, of andersom (Verhagen en Van Geel tegenover Balkenende). Tot op de dag van vandaag speelt mee of er een katholieke overmacht dan wel protestantse dominantie in de christendemocratische afvaardiging naar Kamer of kabinet dreigt.

Jan Schinkelshoek

1980

Literatuur

Kroeger, P.G. & Stam, J. (1998). *De rogge staat er dun bij. Macht en verval van het CDA 1974-1998*. Amsterdam: Balans.

Voerman, G. (Red.) (2011). *De conjunctuur van de macht. Het Christen Democratisch Appèl 1980-2010*. Amsterdam: Boom.

Witte, J. de & Mathies, E. (2005). *25 jaar CDA*.

Utrecht: Tirion